

om end den ungarske Csikós er en sand Ridder-skikkelse, gælder det dog ikke alle ungarske Almuesfolk; de fleste gør et meget jordbundet Indtryk. Deres Dagløn er ringe, og de har ofte langt til Arbejdspladsen. Saaledes hele den Flok Landarbejdere og Hyrder, jeg engang saa ved en lille

Jærnbanestation. Der var en Forvirring uden Lige, da alle disse sko- eller vandstøvlebærende, kortkjolede og kortbukkede Karle i deres lyse men snavsede Trøjer og Koster myldrede ind i Toget. Nogle var væbnede med Pisk, andre med Hakke eller Spade, atter andre med Le.

Plan til en Ekspedition til Coronation-Golf.

AF

Premierlieutenant Godfred Hansen.

Med Interesse har jeg i Geografisk Tidsskrift, 20. Bind, III Hefte, læst det af Forfatteren Knud Rasmussen under 19/6 1909 fremsatte Forslag til en Ekspedition til Central-Eskimoerne. Min Interesse maatte være saa meget desto større, som jeg allerede fra Novbr. 1908 har haft min Plan færdig til en Ekspedition med i det væsentlige samme Formaal for Øje; en Plan med hvilken jeg den Gang henvendte mig saavel til danske som til amerikanske Institutioner, men som det jo endnu ikke er lykkedes mig at føre ud i Virkeligheden.

Jeg er saaledes fuldt ud enig med Hr. Knud Rasmussen i, at Studiet af Eskimoerne er en naturlig Opgave for Danmark. Men Sagen tænker jeg mig grebet an paa en noget anden Maade.

Som det vil fremgaa af min nedenstaaende Plan, mener jeg nemlig, at det vilde være urigtigt, naar man skred til at udsende en saa forholdsvis stor Ekspedition, som den af Hr. Knud Rasmussen foreslaaede, da helt at tilsidesætte de naturlige Krav, som kunde rejses fra alle andre Grene af dansk Naturforskning paa at komme i Betragtning, hvor det gælder om en Udforskning af saa jomfruelige Egne som dem, hvori Central-Eskimoerne lever. Jeg kan ganske vist derved være tvunget til at ansætte Ekspeditionens Varighed til kun et Aar, idet jeg anser det for i høj Grad tvivlsomt, om man kan sikre sig virkelig videnskabelig Assistance paa alle Felter for længere Tid, men jeg tvivler heller ikke om, at der med en saadan videnskabelig Stab kan udføres fuldt gyldigt og vidtrækkende Arbejde paa et enkelt Aar.

Naar det endvidere gjaldt om at drage ogsaa andre Eskimoer end dem ved Coronation-Golf boende

med ind under Undersøgelserne, var det selvfølgelig nødvendigt dertil at bruge længere Tid. Med meget ringe Forøgelse i Bekostningen — ca. 5000 Kr. — kunde man da sætte Ekspeditionens Etnograf og en Mand i Stand til at opholde sig 2 à 3 Aar blandt Eskimoerne, for derefter at vende hjem via Hudson-Bay. Under Skibets Ophold i Coronation-Golf maatte de store etnografiske Indsamlinger kunne foretages; hvad der senere maatte komme til af Interesse, turde ikke være af større Omfang, end at det var til at transportere pr. Slæde.

Vejen jeg vilde gaa, er saaledes en anden, end den af Hr. Knud Rasmussen foreslaaede. Men ligesom han, mener jeg, at der her foreligger en for Danmark særlig egnet Opgave, saa vist som det Arbejde, der fra dansk Side alt er gjort i det kulturelle og videnskabelige Oplysningsarbejde paa hele dette Omraade, ikke kan blive staaende ved Grønland og dets Beboere, men nødvendig, hvis det forsvarlig skal løses, maa udvides til ogsaa at omfatte de større Felter, som de fra Knud Rasmussen's og fra min Side fremsatte Forslag kræver medtagne.

Jeg holder for, at Planen, grundig gennemtænkt og udført, vil kunne løses til Ære for det danske Flag.

Derefter tillader jeg mig at fremlægge i Geografisk Tidsskrift min Plan af 14. Novbr. 1908:

Coronation-Golf og Dease-Strait hedder Farvandet mellem 67—69 N. Br. og 100—115 V. Lgd.

Den naturlige Beskaffenhed af Landstrækningerne langs disse Farvande er overordentlig lidet kendt. Kun en enkelt større Ekspedition — Col-

linson 1851—52 — har overvintret i en Havn paa Victoria Land. Men denne Ekspeditions Formaal Franklin-Efterforskning — levede den ikke Tid til større videnskabelige Undersøgelse.

Foruden denne har det kun været Baadekspeditioner — Franklin, Richardson, Rae og i den nyeste Tid Hanbury — der har færdes langs disse Kyster. Disse Mænd har vel udført smukt Pionerarbejde. Men en Baadekspedition, hvis Deltagere er henviste til at leve af dens Bøsser, maa søge fremover saa hurtig som muligt, ligesom det Materiale, der kan hjembringes, bliver meget begrænset. End ikke Special-Videnskabsmænd vil paa en hurtig gennemført Rejse formaa at erhverve sig tilstrækkeligt Overblik, og for Lægmand vil Sagen stille sig endnu vanskeligere.

Landenes Geologi er da ogsaa væsentligst bestemt efter hjembragte Haandstykker, men til den geologiske Historie (Strandliniens Oscillation, Forhold under Istiden etc.) kender man meget lidt. Det nordamerikanske arktiske Archipelag er bygget af siluriske Kalkstensaflejringer. Men i Coronation-Golf-Egnene er der sket et Gennembrud af nyere Eruptiver. Saaledes er de talrige Øer i Golfen snart af Basalt snart af Kalksten. (Egne Iagttagelser fra den norske Gjøa-Ekspedition 1903—06). Ved saadanne Sammenstød af ældre og nyere Bjergarter er der ofte fundet værdifulde Mineralforekomster. I disse Egne synes det navnlig at dreje sig om rige Kobberaflejringer i en let bearbejdelig, forvitrende Basalt, Hanbury: *Sport and Travel in the Northland of Canada* /London 1904/. Det vilde være interessant at faa endelig afgjort, om disse Kobberlejer, der har været omtalt fra Hudson Bay Co's første Tider, uden at man endnu har faaet dem nøjagtig lokaliseret, kunde bearbejdes med økonomisk Udbytte. For en Videnskabsmand, der tilbringer Sommeren i disse Egne, vil en saadan Undersøgelse ikke være vanskelig, idet Landet er absolut snefrit i 2 à 3 Maaneder. Endvidere skal det bemærkes, at Kalkstens-Formationen mange Steder er forsteningsførende, saa at den f. Eks. kan faa stor Betydning for Palæontologien.

Kendskabet til Landenes Fauna og Flora turde staa paa endnu svagere Fødder end Kendskabet til Geologien. Og dog vil utvivlsomt de vide Sletter og store Tundra-Strækninger i de snefri Sommermaaneder give Entomologen og Botanikeren stort Udbytte. I Indsøer og Elve saavel som i Havet er der en stor Fiskerigdom, saaledes at Fisk

kan fanges selv under Isen, men naturligvis særlig i de isfri Maaneder. Dette tyder paa, at der ogsaa her er et stort Felt for Studiet af Plankton.

Medens disse Felter af Videnskaben særlig vil høste Udbytte af en Ekspedition ind til disse Egne, maa det ikke overses, at meteorologiske Observationer og Iagttagelser over Jordmagnetisme overalt indenfor den arktiske Zone har megen Interesse. Men frem for alt vil dog Etnologien høste det største Udbytte af en Ekspedition til Coronation-Golf. De Eskimoer, der har deres Jagtterritorium rundt om og paa Coronation-Golf — Kee-eliner-mioot — kalder de sig, er endnu ikke naaet ud over Kobber- og Ben-Kulturen, og staar saaledes langt tilbage for Hudson Bay og Boothia-Felix Eskimoerne, der alt i en Aarrække har kendt Jærnet og Staalet. Et nøje Studium af dette primitive Folk, dets Sprog og Kultur, vil da sikkert bidrage meget til Løsningen af Spørgsmaalet om Eskimofolkets Oprindelse, særlig saafremt det da viser sig, som det har været formodet (H. P. Steensby: *Om Eskimokulturens Oprindelse* /København 1905/) at netop Coronation-Golf er Arnestedet for den eskimoiske Kultur.

Det er imidlertid en Opgave, som ikke tør lades uløst for længe. Guldsøgerne trænger længere og længere frem og vil snart gennemforske det Bælte af Kalkstensørkner — Barren grounds — der hidtil har beskyttet Eskimoerne mod Indblanding af fremmed Blod, og derved bevaret deres Oprindelighed. Men værre endnu er Pelsværksjægerne. Disse har allerede for nogle Aar siden forladt Land og driver ved Hjælp af Smaaskonnerter Pelsværks-handel med Tchuktcher og Alaskaner langs Ishavskysten. Et enkelt saadant Skib, der trænger øst paa ind i Coronation-Golf, vil paa Grund af sine Handelsvarer — civiliserede Produkter, saasom Klæder, Madvarer — specielt Mel, Te, Kaffe, — Værktøj, Vaaben og Brændevin — i Løbet af et Par Overvintringer være i Stand til at ødelægge Eskimoernes Originalitet, fordi den hele Kee-eliner-mioot Stamme kun tæller 5—600 Individuer, Med det Kendskab, man bl. a. gennem Gjøa-Ekspeditionen har erhvervet til Befolkningsstætheden i Egne af ganske samme naturlige Beskaffenhed som Coronation Golf-Landene, tør man nemlig ikke sætte Tallet højere.

Da det, som allerede omtalt, altid vil være en betydelig Ulempe for en videnskabelig Ekspedition, om dens Medlemmer skal være henvist til at leve

af Jagt, anser jeg det for nødvendigt for at faa et tilfredsstillende Udbytte af en Ekspedition til Coronation-Golf, at denne udføres med Skib. Det synes mig nemlig nødvendigt for en virkelig værdifuld Undersøgelse, at der er knyttet videnskabelige Kapaciteter til en saadan Tur. Og det vil ikke lykkes, om man ikke kan byde saadanne videnskabelige Medarbejdere Forhold at arbejde under, der sikrer dem at kunne udføre deres daglige Arbejde paa Stedet tilfredsstillende. Dette kan kun opnaas, hvor man med Skib kan transportere passende Haandbibliotek og alle de til de forskellige Undersøgelser og Indsamlinger nødvendige Instrumenter, samt hvor der blandt Skibsmandskabet kan findes nødvendig Hjælp til rent legemligt Arbejde.

Endelig er det ogsaa kun pr. Skib muligt at hjemføre videnskabelige Samlinger. Under alle andre Omstændigheder vil man udelukkende være henvist til Optegnelser.

Der skal dernæst fremføres Detailler i en Plan for en Ekspedition til Coronation-Golf.

Der anskaffes en jagtbygget Skonnert paa ca. 80 Tons Reg. Denne forsynes med Ishud og indvendige Forstøtninger og rigges som Fore-and aftskonnert. Her nedlægges en 40 Hk. Motor, der vil kunne give et saadant Skib en Fart af 5 Knob. Skibet forsynes med Tanke til 25,000 Liter Petroleum. Naar der fradrages, hvad der gaar med til Lys, Varme og Kogning, er der i Behold ca. 20,000 Liter, der svarer til op imod 5000 miles Motorfart.

Et saadant Skib vil være af passende Størrelse til at færdes i de Farvande, hvorom her er Tale. Der vil kunne skaffes god Plads til 13 Deltagere, nemlig:

Ekspeditionens Chef (Meteorolog og Kartograf).
Den videnskabelige Stab bestaaende af:

- 1 Etnograf,
- 1 Sprogmand,
- 1 Botaniker,
- 1 Geolog,
- 1 Læge, tillige Zoolog

og Skibsbesætningen bestaaende af:

- 1 første Styrmand,
- 1 anden do.
- 1 Mekaniker (som Maskinist),
- 3 Matroser,
- 1 Kok.

For at skaffe bekvemmere Arbejdsforhold under

Overvintringen medføres tilpassede Bjælker til et Hus.

Et Skib af passende Art vil formodentlig nemmest og billigst kunne anskaffes i Norge.

Der afsejles fra San Franzisko i Slutningen af April Maaned 1910.

Ihvorvel kun en Overvintring er tilsigtet, vil det dog være nødvendigt at medbringe Proviant for 2 Aar af Hensyn til Tryghedsfølelsen, saavel ombord som i Hjemlandet.

Nome anløbes (ca. 1. Juli). Her støder den videnskabelige Stab til Ekspeditionen, idet det vil være rimeligst at fritage denne for den noget besværlige og lange Rejse over Atlanter- og Stillehavet. Der tages Hunde ombord, og Rejsen fortsættes nordover. Man vil da være saa tidligt ude, at Pt. Barrow kan rundes, saa snart Isen vil tillade det, vel først i August.

Fra dette Sted fortsættes Øst over mod Coronation-Golf, ca. 1000 miles — og man vil da kunne søge Vinterkvarter medio September, helst paa Vestsiden af Kent peninsula eller i Mundingen af Bathurst inlet; her yder Farvandets Beskaffenhed nemlig sandsynligvis Eskimoen gode Betingelser for et Vinterophold.

Fra Vinterkvarteret udsendes da Ekspeditioner i forskellige Retninger til Undersøgelse af Land og Folk. Motorbaad, alm. Baad eller Slæde anvendes efter Omstændighederne. En enkelt større Ekspedition tænkes foretaget dels med Slæde dels med tohjulet Kærre ind over Victorialand i Foraaret 1911, naar Snesmeltningen er saa langt fremskreden, at Landet kan ses i Detailler. En saadan Indlandsrejse paa de store Øer i det nordamerikanske Archipelag har ikke tidligere været foretaget; men den vil have megen Interesse i botanisk, entomologisk og geologisk Henseende.

Studiet af Eskimoerne vil utvivlsomt lettes meget derved, at disse vil komme og slaa sig ned ved Skibet, naar Rygtet spredes om dettes Tilstedeværelse. Og dette vil — som det blev iagttaget paa den norske Gjøa-Ekspedition — ske med en i Forhold til den ringe Beboelsestæthed forbavsende Hurtighed.

Medio August 1911 vil Isen sandsynligvis tillade Tilbagefejren, hvorpaa Ekspeditionen vil søge ud vestover. Pt. Barrow vil kunne rundes medio September, og Nome naas i Slutningen af samme Maaned. Den videnskabelige Stab kan da fortsætte med Postbaad, medens Ekspeditionens Skib

afsejler til San Franzisko, der vil kunne naas i Begyndelsen af November 1911.

De i ovenstaaende nævnte Tider for Passage af Pt. Barrow etc. har jeg bestemt efter det Kendskab til Isforholdene, som det lykkedes mig at erhverve under den norske Gjøa-Ekspeditionens 3die Overvintring, dels ved Selvsyn, dels ved Samtaler med de Hvalfanger-Kaptajner, som Ekspeditionen kom i Berøring med.

Egentlige Vanskeligheder undervejs vil sandsynligvis kun møde Ekspeditionen under Sejladsen fra Pt. Barrow til Herschell-Isl. Men saa vidt jeg har kunnet skaffe oplyst, er det kun sket to Gange i den Tid, Hvalfangerne har færdedes deroppe, at Farvandet ikke har været passabelt en hel Sommer.

Men Hensyn til Ekspeditionens Sikkerhed iøvrigt, skal jeg bemærke, at der synes mig at være stor Sandsynlighed for gode Sundhedsforhold ombord. Vinterkvarteret kan ikke blive nord for 69° N. Br., og man er derved befriet for den skadelige Indflydelse, som Vinternatten udøver. Selv paa Aarets korteste Dag vil det være læselyst ved Middagstid.

Endvidere tør man vente sig stort Udbytte af Jagten. Efteraars-Rensdyrtrækket nordpaa ned til det amerikanske Fastland gaar utvivlsomt over Dease-Strædets snævreste Del langs Finlaysons Isls.

Det begynder, saa snart Strædeisen kan bære, og til dette Sted er det min Hensigt at sende en Jagt-ekspedition, saa snart Vinterkvarteret er bestemt.

Om Foraaret kan man endelig vente sig stort Udbytte af Fuglejagt og Fiskefangst, medens Eskimoerne vil kunne skaffe god Tilgang paa Fjordsæl og Blaasæl til Hundefoder.

Til Slut skal jeg bemærke, at Skibets eventuelle Forlis næppe vil blive skæbnesvangert for Ekspeditionens Medlemmers Liv, om fornuftig Foranstaltning til hurtig Udrykning træffes, og nødvendig Proviant er ved Haanden. Vejen er fra Coronation-Golf til Steder, hvor Hvalfangere træffes og overvintrer næppe 400 miles, og en lignende Afstand er der over Land via Store Bjørnesø til Hudson Bay Co's Station ved Mackenzie-river, Bjerges der altsaa blot en mindre Beholdning af Proviant i Land, har man gode Udsigter til at bjerge Livet.

Endelig skal hidsættes et omtrentlig Overslag over Bekostningen:

Skibskonto	45,000	Kr.
Proviantkonto	18,000	»
Gager & Hyre Konto.....	30,000	»
Udrustningskonto	22,000	»
Rejseudgifter for Videnskabsmænd etc.	15,000	»
Hundekonto	5,000	»
	Ialt: 135,000 Kr.	

Fra Centralafrika.

Af

Premierløjtnant u. f. N. i Fodfolket **Willemoës d'Obry.**¹⁾

I.

Følg en Gang paa Kortet Congofloden fra Stanley Pool til Kwamut. Det er »Kanalene«, en snæver, kilometerbred Rende mellem høje, stejle Bakker, der hæver sig flere hundrede Meter over Floden.

Ved Kwamut bruser Kasaifloden ud med en rivende Strøm, hvor de smaa Floddampere maa stride sig frem Tomme for Tomme. Munden, der er omtrent 800 Meter bred, er det smalleste Sted paa Floden Vest for Basongo.

¹⁾ Prmlt. Willemoës d'Obry er ansat i Congostatens Tjeneste ved den geodætiske Opmaaling.

Og medens Congofloden paa sit Løb helt oppe fra Lomami har næsten parallelløbende Bifloder, former Vandvejene i Kasaibækkenet sig, som en mægtig Redekam, hvis Tænder alle kommer syd fra.

Landet her er ikke i den Forstand nyt for Ikke-Negere, at disse var ukendt forinden Afrika-ekspeditionerne i Halvfjerdsene — tværtimod! Portugisere og Angola-Mulatter har berejst og tildels været bosat i den sydlige og vestlige Del af Kasaibækkenet i over hundrede Aar. Men det var saa at sige udelukkende Deporterede og deres Efterkommere, der fra Vestkysten drog ind i Landet